

פרשת תרומה

צִדְקַת מַעֲשֵׂה אֱמֶת – תְּרוּמָה

וְעֵשִׂיתָ שְׁלָחַן עֲצֵי שֵׁטִים – וּמָה עִם כֶּסֶף אֲוֹת?

פרשתנו מהווה, מעין "מפרט טכני" להקמת המשכן. אחד מהציוויים לעשיית כלי המשכן הוא "וְעֵשִׂיתָ שְׁלָחַן עֲצֵי שֵׁטִים". המילה **שְׁלָחַן** מעוררת אצלנו כמעט מיידית כאסוציאציה, את המילה **כֶּסֶף**, או את פעולת הישיבה לד שולחן. אך אם נחפש בפרשתנו, או בכל מעשה המשכן, לא נמצא כל אזכור ל**כֶּסֶף**. את רשימת כלי המשכן פותח **אֶרֶן** הַעֲדָת כִּיָּאָה לְכָלִי שְׁבוּ אֲמֹרִים לְהִישָׁמַר לוחות הברית, "וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים הַמָּה וְהַמְקַתְּבָ מִכְּתָב אֱלֹקִים הוּא חֲרוּת עַל הַלַּחַת". הארון אמור להכיל גם מוצגים נוספים למשמרת. הכלים הבאים אחריו לפי הסדר הם השולחן והמנורה, ורק אחרי ההוראות לבניין המשכן עצמו, מופיעות ההוראות לעשיית המזבח. על החשיבות המיוחדת לסדר הכלים ניתן ללמוד מסדר הופעתם גם בספר במדבר, כאשר מדובר על תחום אחריותם של הלויים בני קהת, "וּמִשְׁמֶרְתֶּם הָאֶרֶן וְהַשְּׁלָחַן וְהַמְּנֹרָה וְהַמִּזְבֵּחַ וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יִשְׁתַּרְתּוּ בָהֶם".

יש מקום לשאול, במה גדולה חשיבותו של ה**שְׁלָחַן** עד כדי הצבתו כשני בסדר החשיבות, לפני ה**מְנֹרָה** שעניינה הארה (גם רוחנית)? ה**שְׁלָחַן** שימש למטרה אחת, מוזרה לכאורה. על ה**שְׁלָחַן** ערכו הכהנים מידי שבת, שתיים עשרה חלות "טריות", הקרויות "**לֶחֶם הַפָּנִים**". החלות שהיו מוצבות עליו מהשבת הקודמת, היו נאכלות ע"י הכהנים שהיו במשמרת באותה שבת. אם נשווה פעילות זו לעומת הפעילות שנעשתה במשך כל היום על המזבח, הרי נכון היה לכאורה להזכיר קודם ל**שְׁלָחַן** את ה**מִזְבֵּחַ**. מלבד הקרבנות שנועדו לקרב את עם ישראל לאביהם שבשמים, לכפר, להביא שלום ועוד, חשוב לזכור שלחם הפנים נאכל ע"י כהנים בשר ודם ואילו הקרבנות הנשרפים ע"י המזבח, כמו נאכלים ע"י גבוה. מדוע איפוא זוכה ה**שְׁלָחַן** לקדימות על פני הכלים האחרים? ומדוע נקרא בשם **שְׁלָחַן**, אם אין לצידו כסאות, ואף לא יושבים? ואם כבר אנו עוסקים ב**שְׁלָחַן**, כיצד באה מהותו לידי ביטוי בשמו?

כדי להשיב על השאלות הנ"ל ננסה לעלות לשורשיהן של המילים **שְׁלָחַן**, **לֶחֶם** ו-**כֶּסֶף**. להבדיל מ**לֶחֶם** ו**כֶּסֶף** שהן מילים בעלות שורש משולש (שלוש אותיות), המילה **שְׁלָחַן** נראית לכאורה כבעלת שורש מרובע, שהרי אין בה אותיות שימוש מיותרות או אותיות המשמשות לצורך הטיה (ברבים, בבקבה וכיו"ב). מילים מסוג זה ניתן לפענח בדרך כלל כמילים הבנויות מצירוף של שני שורשים (או יותר). לכן נלך הפעם בכיוון הפוך, נבדוק את צורות השימוש המיוחדות לשולחן ובאמצעותן להגיע אל השורשים של המילה. המופע הראשון של **שְׁלָחַן** בתורה, מצוי בפרשתנו, וְעֵשִׂיתָ שְׁלָחַן עֲצֵי שֵׁטִים, ומעניין גם לגלות שכל המופעים של **שְׁלָחַן** בתורה, קשורים במעשה המשכן. עובדה זו יש בה כדי לרמז על כך שסוג זה של ריהוט לא היה שכיח כל כך, ובמיוחד לא באוהלים.

רוב המופעים של **שְׁלָחַן** בספרי הנביאים מתייחסים לשולחן של מלכים, ולאנשים "מיוחדים" שאמורים לאכול אורח קבע על שולחנם. אנו רואים שלאחר מות שאול ויהונתן, פונה דוד אל מפיושת בנו של יהונתן ואומר לו "אַל תִּירָא כִּי עָשָׂה אֶעֱשֶׂה עִמָּךְ חֶסֶד בְּעֵבֹר יְהוֹנָתָן אֲבִיךָ... וְאַתָּה תֹאכַל לֶחֶם עַל שְׁלַחְנֵי תְּמִיד". מדובר בזכות גדולה להימנות על קבוצה מקורבת זו, המתפרנסת ע"י המלך או בעל השררה. הבעלים של השולחן הוא בעל שררה הדואג לכל מחסורם של בני משפחתו, חברים קרובים, אנשים שהיטיבו עימו בעבר או מוצאים חן בעיניו, או כאלה שהוא חש כלפיהם חובה מוסרית. המלך היה יכול לתת להם סכום כספי נכבד או נכסים שמהם יוכלו להתפרנס (ולחלק מהם הוא בהחלט נותן), אך בשל חיבתו אליהם, הוא מעדיף את נוכחותם בקרבתו בשעת הסעודה, בה הוא מחויב פחות לגינונים רשמיים. לעומת זאת, היו אנשים שהמלך הרגיש מחויבות לפרנס אותם, כמו שאנו מוצאים אצל מלך בבל החדש המוציא מכלאו את יהויכין, מלך יהודה הגולה, "וְאֶרְחֲתוּ אֶרְחַת תְּמִיד וְתִנְהָ לֹוּ מֵאֵת מְלֶךְ בְּבֶל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ עַד יוֹם מוֹתוֹ". במקרים אלה, המלך לא הושיבם ליד שולחנו אלא דאג לכך שישלחו להם מידי יום את מנותיהם. בכך ניתן לראות צד אחד בתפקידו של ה**שְׁלָחַן**. לפי הרש"ר הירש, שורש המילה **שְׁלָחַן** הוא **ש.ל.ח.**, כי בעל הבית בהניחו את המאכלים והכלים על ה**שְׁלָחַן**, הוא כמו **שולח** אותם באמצעותו, אל יושבי שולחנו.

בספר במדבר אנו מוצאים שה**שְׁלָחַן** שהיה במשכן נקרא גם "**שְׁלָחַן הַפָּנִים**" על שם "**לֶחֶם הַפָּנִים**" שהיה מונח עליו תמיד, וראינו שגם בנביאים יש זיקה בין **שְׁלָחַן** ו**לֶחֶם**. מהו הקשר שבין **שְׁלָחַן** ל**לֶחֶם**? על דרך הפשט ניתן להשיב שלחם הוא שם מייצג למזון של האדם, בהיותו המאכל הבסיסי בעבורו, ו**לֶחֶם** לִבְבִּי אֲנֹשׁ יִסְעֵד". אך אנו רואים במקרא לא פעם, שכאשר יש נטייה לקרב מישהו, או כאשר חשים קירבה אליו, מזמינים אותו לאכול **לֶחֶם**. אנו רואים זאת אצל יעקב, שלאחר שהוא כורת ברית של "שביתת נשק" עם לבן ובניו הרודפים אחריו, "וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בְּהָר וַיִּקְרָא לְאָחִיו לְאָכַל לֶחֶם". לבן ובניו, הופכים להיות "**אָחִיו**". אנו רואים דבר דומה כאשר בנותיו של יתרו מספרות לאביהן שאיש "מצרי" (משה שברח ממצרים) הציל אותן מהטרדות של רועי מדין. תגובתו המיידית של יתרו היא "אֵיךְ לָמָּה זֶה עֲצַתְךָ אֶת הָאִישׁ קְרָאן לֹוּ וַיֹּאכַל לֶחֶם!". על דרך הפשט, רצה יתרו לגמול טובה למשה, אך על דרך הדרש רצה יתרו לחזק את הקשר עימו עד כדי חיתון, להשיא לו אחת מבנותיו, כפי שאכן קורה בסופו של דבר כאשר משה נושא את ציפורה. כבסיס לפירוש זה, משמשים דברי התורה המספרים על כך שפוטספר הפקיד בידי יוסף את ניהול כל עסקיו, "וַיַּעֲזֹב כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא יָדַע אֵתוֹ מֵאֹמְתָהּ כִּי אִם הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל", הכל למעט אשתו המכונה "**הַלֶּחֶם**". החיבור שבין איש ואישה הנישאים, הוא אכן החיבור החזק ביותר כמו שקובעת התורה "עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבֶשֶׁר אֶחָד".

מהו סוד כוחו של הלחם ביכולתו של לחבר ולקרב? מעניין שהשורש **ל.ח.מ** משמש דווקא במשמעות הפוכה, של **ללחום ולהילחם**, וכיצד אם כן הוא יכול לקרב? ואכן, בעקבות חטא עץ הדעת, נגזר על האדם "אֶרְחֶה הָאֲדָמָה בְּעֵבֶרְךָ... קוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ

לך... בַּזְעַת אֶפְיֹךָ תֹאכַל לֶחֶם". המחסור בלֶחֶם או הרצון לחיות על זיעת אפיו של הזולת, הם מהגורמים העיקריים לפריצת **מלחמות**. לכן, כאשר מקדים האחד, בעל המאה, וחולק את **לחמו** עם הזולת, עם זה שחסר לו, הדבר גורם לפעולה הפוכה, להתקרבות הדוקה ביניהם, שאף היא נגזרת מהשורש **ל.ח.מ**, אלא שהפעם ההטיה היא בבניין הפעיל. נוצר כאן חיבור חזק במיוחד כמו ב**הלחמה** של שני חלקי מתכת ליחידה אחת. אם נתבונן בתהליך אפיינו של ה**לֶחֶם**, נגלה שהשלב הראשון הוא לקיחת הקמח, חומר גלם המתפזר ומאבד צורה כאשר אינו מצוי בתוך מסגרת יציבה. לקמח אנו מוסיפים מים, שאף הם בגדר נוזלים. כאשר אנו מתחילים לבחוש וללוש נוצרת עיסה שאומנם אינה קשיחה ומוצקה, אך דביקה ומלוכדת. העיסה גם תופחת כלפי מעלה (להבדיל מתכונות הקמח והמים המרכיבים אותה). לאחר שמכניסים אותה אל תוך התנור, שמרכז וממיס חומרים אחרים, אנו מקבלים לחם שהקרום החיצוני שלו מוצק. כאשר בעל הבית בוצע את הלחם ונותן חלק ממנו לכל אחד מהמסובים, יש כאן משהו רוחני, המזין כל אחד מהם וגם בונה בו תאים חדשים. כוח החיבור הרוחני שבלחם פועל את פעולתו.

ומדוע קרוי ה**לֶחֶם** בשם זה דוקא? אם ניקח את שתי האותיות הפותחות את המילה **לֶחֶם** ואחר כך את שתי האותיות החותמות את המילה, נוכל אולי לראות בשני הזוגות, רמז לשתי תכונות שאנו רוצים שתתקיימנה ב**לֶחֶם** כדי שנהנה מאכילתו: **לח** ו**חם**. **לֶחֶם** טרי שיצא לא מזמן מהתנור מעורר תיאבון יותר מלחם שהצטנן לגמרי. אנשים רבים מטריחים את עצמם בהליכה עד המאפייה, כדי לקנות לחם שזה עתה יצא מהתנור. הלחות אף היא מרכיב חשוב בטעמו של הלחם, המתייבש והולך לו עם הזמן. אם נשוב ונחמם את הלחם שהתייבש, נקבל צנים שטעמו רחוק מזה של לחם טרי. ומה לנו ולהיבטים חומרניים כל כך, כאשר אנו עוסקים ב**לֶחֶם הַפְּנִים** שהיה באוהל מועד? אלא שכפי שמסופר בגמרא, שכאשר עם ישראל היו עולים לרגל, היו הכהנים מוציאים את השולחן ומראים אותו לעולי הרגל. אחד מהניסים הקבועים בבית המקדש היה שלמרות שהלחם היה מונח על השולחן למשך שבוע שלם, משבת לשבת, עדיין היה הלחם חם וטרי כמו ביום בו הניחו אותו על השולחן (ללא עיפוש, יובש או עובש). את תכונות החום והלחות, ניתן לייחס גם לפעולת ההלחמה הבנויה על **חום** גבוה מאוד, הגורם להמסתה (**לח**) של המתכת בנקודת החיבור.

ומה עם ה**כֶּסֶא** הנעלם? אם נחפש אחר המופע הראשון של **כֶּסֶא** בתורה נמצא שגם הוא קשור למלוכה. לאחר שיוסף פותר לפרעה את חלומותיו, פרעה שואל בהתפעלות את עבדיו "הֲנִמְצָא כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ?". פרעה מקנה לו את כל הסמכויות, עם סייג אחד בלבד, "אֲתָה תִּהְיֶה עַל בֵּיתִי וְעַל פִּיךָ יִשָּׁק כָּל עַמִּי רַק הַכֶּסֶא אֲגַדֵּל מִמֶּךָ". אנו רואים שה**כֶּסֶא** המוגבה (מונח על משטח גבוה) מייצג את השררה של היושב עליו, לעומת העומדים סביבו. בסיפורו של המלך יהויכין, הזוכה לחנינה ממלך בבל, אנו מוצאים ש"וַיִּתֵּן אֶת כֶּסְאוֹ מִמַּעַל לְכֶסֶא הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אֵתוֹ בְּבָבֶל", כלומר שהיו אנשי שררה נוספים שרמת חשיבותם בהיררכיה נמדדה על פי גובה הכסא שניתן להם. לפי הרש"ר הירש, ניתן לעמוד על מהותו של ה**כֶּסֶא** ממילים אחרות (בעלות אותיות מתחלפות), כמו **קצה** שעניינו חיתוך, הפרשה והבדלה בכוח. באותה מידה גם ה**כֶּסֶא**, הוא מצע גבוה המרומם את המתיישב עליו ומפריש אותו מהסובבים, בגדר מושב נעלה.

באחת מבבאותיו מספר הנביא ישעיהו "בְּשָׁנַת מוֹת הַמַּלְאָךְ עֲזִיָּהוּ וְאֶרְאָה אֶת ה' יֹשֵׁב עַל כֶּסֶא רָם וְנֹשֵׂא וְשׁוּלְיוֹ מְלֹאִים אֶת הַחֵיקָל", לפי רש"י הכוונה בתיאור זה היא שהקב"ה כמו יושב בשמים ובית המקדש משמש מעין הדום לרגליו. ה**שׁוּלְיוֹ** הם החלק התחתון או הרגליים, דהיינו חלק צדדי מרוחק שאינו במרכז, כמו שאנו מוצאים גם התייחסות לשולי המעיל של הכהן הגדול. וכאן מתעוררת לה האפשרות שאולי המילה **שׁוּלְיוֹן** היא בעצם צירוף של שתי הברות, שלכל אחת מהן משמעות משלה, **שול-חן**. להבדיל מ**כֶּסֶא** שיושבים עליו, כשמדובר ב**שׁוּלְיוֹן**, יושבים סביבו, לצד שוליו (קצהו או רגליו), ישיבה שהיא מעין **חניה**, במיוחד כאשר מדובר באוכלי לחם התמיד על שולחנו של המלך. אפשר גם לראות באותיות **חן** רמז לכך שמדובר במי שמוצאים **חן** בעיני המלך. עניין ה**שׁוּלְיוֹ** המקיפים את מרכז ה**שׁוּלְיוֹן**, בא לידי ביטוי בפסוק המתאר מצב של אושר בו זוכה האדם, כאשר מתקיים בו "בְּנִיךָ כְּשִׁתְּלֵי זֵיתִים **סְבִיב לְשׁוּלְחָנְךָ**: חֲנָה כִּי כֵן יִבְרַךְ גְּבַר יִרְאֵהוּ". כאשר הבנים ניזונים מאביהם (בגשמיות וברוחניות), והם בגדר **שׁוּלְיוֹ** זיתים שבבוא היום יפיקו מפירותיהם שמן למאור, והם יזכו להאיר לאחרים.

ה**שׁוּלְיוֹן** ככלי, במשכן בא לסמל את העובדה שהקב"ה, מלכו של עולם, הוא הזן והמפרנס את כל העולם כולו, בכל רגע ורגע, "**לֶחֶם פְּנִים** לִפְנֵי תַמִּיד". הכהנים המתברכים בעצמם מאכילת הלחם, מעבירים ממשיכים את הברכה על כל עם ישראל. ומה יכולים אנו לקחת עימנו מכל זה? אם אנו רוצים להידמות לקב"ה, עלינו "לפתוח שולחן" לכל הנצרכים שמסביבנו, ועליו לשים לחם פנים תמיד. לחם שבא מהרצון הפנימי של הנשמה להיטיב. וחשוב גם לזכור, ש**לֶחֶם** מסמל את ה**לחות**, היפך היובש והקשיחות, את ההתרככות למראה כאבו של הזולת, וגם את ה**חום** בו עלינו לקבל אותו, כאוכל על **שולחנו** (עד שיזכה ל**שולחן** משלו).

דבר חסידות

חסיד אחד בר-דעת גדול בהבנת החסידות, בא אל הרבי ה"צמח צדק" בקובלנה: רבי, "דורכים" עלי בבית המדרש! כל מה שאני אומר לא מוצא חן בעיני הציבור, והם אינם מתנהגים כלפי כפי שמן הראוי היה שינהגו, ופועלים כמעט להיפך מדעתי. ענה לו הרבי: אתה מתפשט על כל בית המדרש (נראה לך שאתה בעל הבית על הכל ואתה מתערב בעניינים לא לך), ולכן בכל מקום שדורכים – דורכים עליך. (מעובד מתוך ספר המאמרים - קונטרסים)

שבת שלום ומבורך

חחחחח

אם ברצונך לקבל את הגיליון ישירות, במייל או במסרון, אנא פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-96911